

Ajax naar Qatar: wat kun je zeggen?

Ajax heeft dit jaar een winterkamp gedraaid in Qatar. Dat was een controversieel besluit. Volgens mensenrechtenorganisaties als Amnesty (zie bv. [hier](#), [hier](#), of [hier](#)) zouden de faciliteiten door gastarbeiders onder slavernijachtige omstandigheden zijn gebouwd. Denk aan: gedwongen arbeid, uitblijvende betaling, sterfgevallen. Is zo'n winterkamp wel te rechtvaardigen?

In [een recent interview](#) stelde Edwin van der Sar, de CEO van Ajax: "Je moet niet vergeten dat je in een ander werelddeel zit met andere normen en waarden." Een ander werelddeel dus. Met andere normen en waarden. Dus?

We hebben het complete transcript niet voor ons, maar het ligt voor de hand om Van der Sars uitspraak als volgt te begrijpen: in Qatar hebben ze andere normen en waarden – zoiets als: je mag gastarbeiders uitbuiten – en *dus* is het geen probleem om daar op trainingskamp te gaan.

Dat zou een wat opmerkelijke manier zijn om het winterkamp te rechtvaardigen. Zelfs als ze in Qatar niet geven om de rechten van bepaalde groepen, volgt daar dan uit dat die rechten inderdaad niets waard zijn?

Wat kun je dan zeggen?

Van der Sar had beter iets anders kunnen zeggen. Ik zal vijf alternatieven noemen:

Optie 1:

"Amnesty liegt. Berichten over uitbuiting zijn fake news. Arbeiders worden in Qatar goed behandeld."

Dit is niet heel plausibel, maar Ajax had natuurlijk een factcheck kunnen uitvoeren.

Optie 2:

"Amnesty heeft gelijk dat arbeiders worden uitgebuit, maar – net als Qatar – geven we als club niet om die arbeiders."

Dit is een eerlijke positie, maar waarschijnlijk niet een die Ajax in wil nemen.

Optie 3:

"Amnesty heeft gelijk dat arbeiders worden uitgebuit, en wij vinden dat als club ook problematisch, maar het kwaad heeft zich al voltrokken, en wij hebben daar niet aan bijgedragen."

Je kunt de hele schuld echter zo niet afschuiven op Qatar. Ajax is geen neutrale toeschouwer. De club profiteert van de uitbuiting. Ze zouden heel wat geld toe krijgen om de WK stadions te testen (zie [hier](#)).

Daarnaast keurt Ajax door zulke klussen aan te nemen de misstanden impliciet goed, of laat zich in ieder geval gebruiken voor geheten “sportwashing”, het wegpoetsen van mensenrechtenschendingen. Dit kan bijdragen aan de instandhouding van verdere misstanden.

Optie 4:

“Amnesty heeft gelijk dat arbeiders worden uitgebuit, en wij vinden dat als club ook problematisch, maar een boycot van ons zou niets aan de situatie veranderen.”

Dit is al een slimmere reactie, maar klopt het?

Hoewel Ajax niet zo machtig is als Shell of KLM (zoals Van der Sar eerder aanstipte), is de club nog steeds erg invloedrijk. Een expliciet statement over waarom Ajax niet naar Qatar zou gaan, maar elders een trainingskamp zou afleggen, zou best eens meerdere clubs kunnen inspireren.

De vraag is echter wat de gastarbeiders hebben aan zulke symbolische gebaren.

Optie 5:

“Amnesty heeft gelijk dat arbeiders worden uitgebuit, en wij vinden dat als club ook problematisch, maar wij gaan juist naar Qatar om met de relevante partijen te praten en ze te proberen te overtuigen dat het in de toekomst echt anders moet.”

Voetbalclub Liverpool heeft iets in die richting gedaan, namelijk een hotel geweigerd – daar waar Ajax wel verbleef – waar tijdens de bouw veel slachtoffers zijn gevallen (zie hier). Zoiets had Ajax ook kunnen doen. Je kan besluiten te gaan *onder bepaalde voorwaarden*.

Te veeleisend?

Dit waren zomaar wat dingen die Van der Sar ook had kunnen zeggen. Maar is het eigenlijk nodig dat Ajax een standpunt inneemt?

Repliek 1:

“Dit is voetbal, geen politiek. Wij hoeven hier niet over na te denken.”

Granted: mensen hebben een zeker recht om de teugels te laten vieren, en van voetbal te genieten. Maar niet als je aan het werk bent en zaken doet zoals Ajax.

Repliek 2:

“Dit is arrogant. Je probeert superieur te doen en bent intolerant tegenover Qatar.”

Granted: we moeten andere culturele gebruiken kunnen respecteren. Maar niet alles. Dat is precies waarom er mensenrechtenorganisaties zijn.

Repliek 3:

“Dit zit niet in mijn baanomschrijving als CEO. Mijn taak is om geld te genereren en prijzen te winnen.”

Als dit het punt is kun je natuurlijk mensen in dienst nemen om op de morele kwesties te zetten. Arbeidsdeling.

Dilemma's voor ons allemaal

Laten we de focus verschuiven van Ajax naar onszelf: werpt voetbal ook voor ons morele dilemma's op? Het volgende WK voetbal is in Qatar. Is het oké om thuis de wedstrijden te kijken? Is het oké om als supporter op de tribune te zitten (gebouwd door slaven)? *Ogen dicht en gaan?*

Laten we de lijst van dilemma's aanvullen:

- Profiteren van uitbuiting (bv. trainen of verblijven in faciliteiten die anders duurder, of minder luxe, of er helemaal niet waren geweest);
- Netwerken en dineren met CEOs die eindverantwoordelijk zijn voor de uitbuiting;
- Geld pompen in bedrijven die mensen hebben uitgebuit in het verleden en/of dat nog steeds doen;
- Zaken doen met landen die discrimineren (bv. Qatar erkent geen LGBT-rechten);
- Supporter of aandeelhouder zijn van een club die zaken doet met zulke landen;
- Geld verdienen (bv. horeca in ons land) aan een toernooi dat gespeeld wordt in een land dat mensenrechten aan zijn laars lapt;
- Genieten van een toernooi dat gespeeld wordt in een land dat mensenrechten aan zijn laars lapt (vergelijk: luisteren naar muziek van artiesten die beschuldigd worden van misbruik).

Wel doen? Of niet?

Allemaal dilemma's waar mensen met een filosofiediploma op gezet zouden moeten worden en niet volstaan met een simpel "je moet niet vergeten dat je in een ander werelddeel zit met andere normen en waarden."

Jan Willem Wieland is universitair docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Voor discussie bedankt hij: Odile en Koen.